

LBRIS

We know
books

greier de topaz

FLORIN SPĂTARU

Prefață de Doina Ruști

LITERA
București

LBRIS

We know
books

EDITURA
LITERA®

Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Greier de topaz

Florin Spătaru

Copyright © 2022 Grup Media Litera

pentru ediția în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactor: Andra Rotaru

Corector: Ionel Palade

Copertă: Flori Zahiu-Popescu

Tehnoredactare și prepress: Laura Velcea

Biblioteca de proză contemporană
este coordonată de **Doina Ruști**.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SPĂTARU, FLORIN

Greier de topaz / Florin Spătaru ; pref. de Doina Ruști -

București : Litera, 2022

ISBN 978-606-33-8647-3

I. Ruști, Doina (pref.)

821.135.1

SEX ȘI TEXTE

Filolog subtil, format la școala bucureșteană, aducându-mi aminte de rafinamentul cultural al lui Romulus Vulpescu, de care însă se detașează net ca prozator, Florin Spătaru este un povestitor care prețuiește emoția, respingând proza cerebrală și exhibițiile postmoderne. Te cucerește din capul locului prin frază, prin imaginar, prin demersul poveștii. Nu este dintre cei care se grăbesc. Nu pune preț pe tensiunea de construcție, deși fiecare frază emană suspans și promisiune de tip pavesian. Povestirile sale, publicate în periodice, unele traduse în franceză, sunt scrieri de atmosferă, cu un imaginar straniu și cu o senzualitate intrinsecă: fără a avea nevoie de scene largi în care faptele se succed, reușește să imprime narațiunii o vrajă care te aruncă repede în zona cea mai perfidă a dorințelor.

Debutul său editorial se produce cu acest volum, finalist la concursul „Primul roman“, organizat de Editura Litera.

De o senzualitate cuceritoare, scris cu inteligență epică, romanul *Greier de topaz* este un fel de carusel al poveștilor din mintea lui Artur, personajul principal, inițial, o interfață auctorială, dar, totodată, o construcție alcătuită cu multă știință naratologică, pentru a lansa în subsol bine cunoscuta întrebare, când vine vorba despre proză: de ce iubesc oamenii paginile despre sexualitate, scenele pasionale și licențiozitățile de orice fel? De cele mai multe ori, pretindem că citim porcării literare fiind interesați de motivația pe care scriitorul le-o dă. E un subterfugiu ipocrit, pe care Florin Spătaru încearcă să-l ocolească. Personajele sale au o viață palpitană, care te duce în teritoriul budoarelor sau în obscuritatea închisorilor, căci romanul amănunțește pasiunile psihopaților ori unanima aspirație la *acea* iubire din cărți, fără a face diferențe caracterologice. În universul său contează doar numitorul comun, o dorință unanimă de a trăi instinctual, până la cele mai mici consecințe.

Filtrul comun de receptare este Artur, transformat treptat din receptacul al poveștilor în cititor ideal, de fapt în acel cititor *ipocrit, fratele* invocat de Baudelaire. De aici, din această metamorfoză a lui Artur, vine și noutatea temei.

Personajul principal, în mod voit vag, umbră care patronează „fășile“ de viață, este în esență un cititor mofturos, amator de pagini

licențioase, observator al lumii și aspirant la plăcerile ei. În universul prin care se învâрте Artur, viața se derulează cu obișnuitele ei plictiseli, iar indivizii din jurul lui sunt oameni banali cu aspirații înalte, care își au fiecare secreta lor dorință de a pleca în marea călătorie. O studentă (Eliza), preocupată de traduceri, îl pune în contact cu *Satyriconul* lui Petroniu, devenit treptat un fel de reper al căutărilor lui Artur. Limbajul deocheat și scenele hard dau startul unei legături stranii, unei afecțiuni care amplifică elanul aventuros al unui bărbat dependent de ceea ce-au trăit alții. Eliza îl inițiază în filologia frazeologiei impudice, citindu-i „o listă cu înjurăturile inușiților“, iar cuvintele ei forează în singurătatea lui, menținându-l într-o condiție de insomniac: „Patru noaptea și toți locatarii dormeau, dar matahala de beton scârțâia uneori, flutura vreun geam sau își măcina rădăcinile...“

Treptat, pe ușa deschisă de Eliza, pătrund celelalte personaje – Dorinel, un bărbat care călătorește mult, lăsându-și apartamentul în grija lui Artur, o pictoriță amatoare de jocuri, psiholoaga Bogdana, cu o impresionantă arhivă de povești ale pacienților ei, ș.a.m.d. Toate aceste personaje se ridică în universul lui Artur nu atât prin viețile lor reale, cât prin varii fapte repovestite, care-i hrănesc pofta de viață. De la confesiuni citite în fișe de psiholog la viața frustră

a deținuților, ori la parfumul femeilor interzise, totul alimentează aspirația spre aventură a unui om singur. Viața lui Artur e făcută din celelalte vieți, ale vecinilor de bloc, ale celor pentru care face diverse comisioane. Dar această viață din afară este mai veridică și mai palpitantă decât tot ceea ce-a trăit el până acum: „Toată viața am așteptat ceva și sunt un prizonier al acestei iluzii care mi se încolățește în jurul gâtului ca un boa constrictor“.

Există aici o analiză fină a cititorului, în replică la teoriile barthesiene, la tipologia lui Eco, în ideea că un cititor *implicat*, așa cum a fost numit, ca și artistul, ajunge în ultimă instanță la filozofia evadării din literatură. Întocmai ca poetul suprem, de tip rimbaudian, cititorul complet atinge realitatea cea mai mișcătoare, concurentă a artei, prin călătoria care nu lasă în urmă decât ceața unei ființe de *topaz*.

De aici și proiectarea acțiunii în scene mici, concentrate toate în zona acută a pasiunii: „O mângâiam și o beam pe toată pe nerăsuflăte. S-a ridicat și m-a pus să o strâng de gât. Ochii ei mari se uitau fix. Strângeam din ce în ce mai tare. Pumnii ei firavi se loveau ca muștele de brațul meu. Vinișoarele din ochi pulsau sălbatic. Gura i se căsca mare. Câteva șuvițe s-au desprins din mănunchi ca niște petale. Mișcarea lor m-a oprit. M-am îmbrăcat și am plecat. Simțeam nevoia să miros flori de zarzăr.“

Detaliul de tip epic, legat firesc de tema cărții, produce impresia de labirint, în care schema boccacciană se reduce la imaginea fără sfârșit. Un personaj își radiografiază astfel, un episod alcoolic: „Călătoresc cu vinul, curg la fel ca el pe bărbie până pe piept, peste chiloți, și devin picături pe podeaua lucioasă“. Iar în altă parte, observația rezumă o întreagă stare de fapt: „Focul mocnit al țigării îi gâdila tălpile, gambele, acordeonul genunchiului, pe tot lungul coapsei epilate se încovoiaie într-o clipă rotocoalele negricioase, bucele sfârâie sub arsură și valea de deasupra primește târziu curba flăcării. Privește în gol în timp ce șira spinării i se desface ca un fermoar. Mă ridic din pat. Era prea cald pentru a visa. Chicotesc singur în timp ce flăcăriua brichetei verzui îmi luminează fața pentru o clipită.“

Fiecare pagină conține astfel de microacțiuni care îți taie răsuflarea, aducând un vizual inedit și o intensitate emoțională memorabilă. Abundența scenelor dă intensitate și aduce o viziune panoramică, în care realitățile cunoscute fac ca totul să fie atât de convingător. Trep-tat, se conturează orașul, cu Grădina Icoanei, la asfințit, cu Universitatea, în al cărei hol de la Litere fumează Eliza, cu străzi cețoase care urcă spre Grozăvești și, nu în ultimul rând, cu Piața Romană în care doarme o veche reclamă. O geografie bucureșteană în care personaje și

scene apar din neant și dispar pe neașteptate, o lume abulică, derulată în ritmul poveștilor pe care le citește Artur, ele însele doar fragmente ale unei mari povești.

Cu un imaginar de avangardă, dens și senzual, romanul lui Florin Spătaru este, fără urmă de îndoială, o carte matură, excelent scrisă. Voluptuos la fiecare frază, inventiv frazeologic, profund ca mesaj, se înscrie în literatura de raftul întâi, înrudindu-se cu Céline, ca prozator liric și observator tăios.

Doina RUȘTI

*Toate acestea sunt niște plămădiri de fraze
frământate cu miere și toate
acțiunile și discursurile sunt par'că presărate cu
semințe de mac și de sezam.*

Petroniu,
traducerea lui I.M. Marinescu

*en Santa Catalina
los ojos
se convierten
en mariposas*

1. URZICI LILA

*Invazia unor fluturi veniți din Africa de Nord.
„Buha legumelor“ sau „autographa gamma“
preferă clima umedă și atacă plantele aromate.
Ca să-i alunge, copilele cos cu fluturi frunze de
portocal în timp ce spun ghicitori: cățelușă șargă,
tot câmpul aleargă.
Ziare, București, 2013*

Un nas mare și o pălărie tuflită un pic într-o parte. Mergea cocoșat și nu s-ar fi zis că o să intre în clădirea nouă-nouță de lângă Howard Johnson. S-a așezat timid pe canapeaua neagră și a așteptat un timp. Privea spre feriga trufaș de înaltă, din hol. Printre frunzele ei i se profilau bărbia ascuțită, ridurile adânci și părul alb. Dar nu se uita în oglindă, ci pe jos, iar în mână tot frământa o beretă indigo. Din când în când icnea scurt și obosit. Nu știa cât timp trecuse, pentru că ceasul îngălbenit de la mână se oprise. O domnișoară l-a condus până la lift și după ce a analizat situația a urcat cu el.

L-a lăsat la etajul opt și i-a spus că trebuia să intre pe ușa cu dungi portocalii. Nu a găsit din prima, l-au ajutat câțiva angajați în trecere. A străbătut un hol lung, iar apoi a fost preluat de secretara care i-a deschis larg ușa și a pătruns tiptil în biroul masiv. Tot peretele exterior era din sticlă și puteai vedea în tihnă Bucureștiul. De fapt, orașul pulsa constant sub cele două urne etrusce cu picioare de leu. Bine înfipt, cu mâinile strânse la spate, un bărbat în costum Lagerfeld *casual*, fără cravată, cu o cămașă movulie, scruta și evalua dimensiunile norilor. Avea butoni de aur, cu sidef, și un Rolex Oyster. A întors spre bătrânel un chip sever, cu ochelari de modă veche și zâmbet mai degrabă mimat. Nu știa ce voia acest moșulică, încerca să-și amintească dacă l-a mai văzut pe undeva. L-a invitat să ia loc și calcula în gând dacă merita să irosească un pahar cu whiskey.

– Mi s-a spus că îl știți pe Artur.

– Eu sunt, Dorinele, da' mi-a fost rușine să mă prezint cu numele meu.

Dorinel ezită și renunță la a mai privi hainele ponosite și pantofii de cel puțin treizeci de ani, pentru a se concentra pe figură. Nu recunoștea părul și nici ochii, parcă nasul amintea de cineva cunoscut. Fostul lui maistru aviator și vecin de cartier.

– Știu, Dorinele. Nici eu nu mă mai recunosc în oglindă. M-am uitat prin fotografiile și mi-e greu să mă recomand cu același nume.

– Să bem ceva în cinstea vremurilor trecute, Artur.

– Poate un deget. Știi, am ceva probleme cu ficatul ăsta păcătos.

Dorinel prinse sticla cu o mână sigură și turnă exact de un deget în jurul cubului de gheață. Evalua motivele pentru care ar fi putut să vină pe capul lui. Bani, favoruri, senilitate. Mai derulă în minte câteva scenarii până să se întoarcă bătos pentru a se uita în ochii bătrânului. Îi se parau treizeci de ani.

– Păi, să-ți fac prezentarea. De la intrare și până la ficus e bifată mai toată cariera mea. Suveniruri, poze și diplome între astea două paralele perfect trasate. M-am ținut de capul lor să nu greșescă nici măcar cu un milimetru. Aici sunt înainte de Revoluție, cred că la vreo doi ani după ce te-ai pensionat pe caz de boală, a urmat contractul cu americanii, apoi cu Japonia. Ia uite aici, mă chinuiesc cu niște beți-gașe. Aici, cu blonda asta am inaugurat o clădire în Chile. Chiar, doamna Sofia ce mai face, e bine?

– A murit acu' doi ani. De un cancer la stomac, săraca.

Dorinel strânse paharul. Aștepta continuarea. După ce s-a uitat la vârful pantofilor maronii, din piele întoarsă, Artur a continuat turul în tăcere. S-a oprit la un citat: „*De la soif de vie surgit la douleur, de la soif de vie surgit la peur; mais, libéré de la soif de vie, on ne connaît*